

Antikos estetikos bruožai

Parengė Vilma Balčiūnaitė

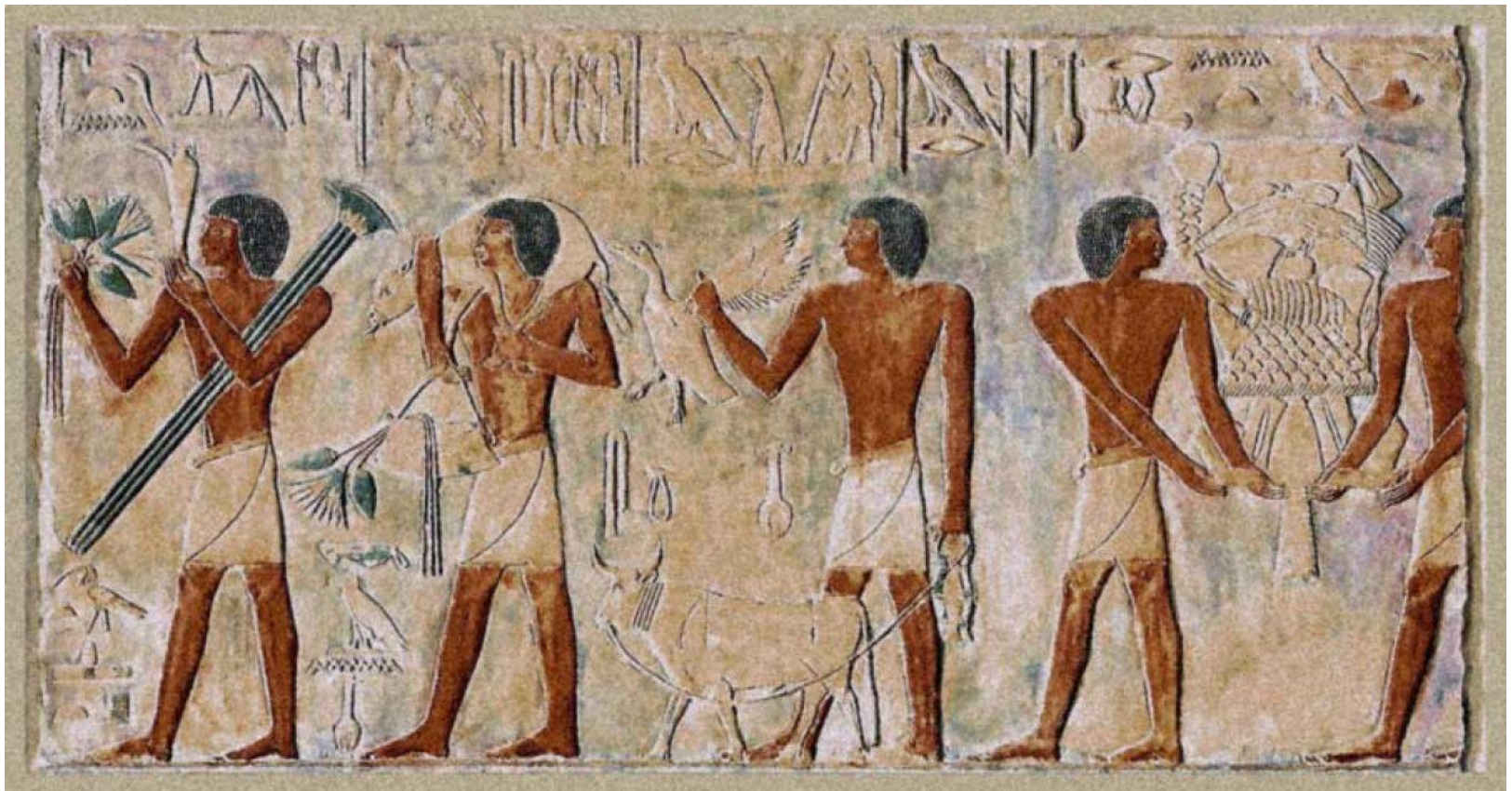
Antika (pranc. antique < lot. antiquus – senovinis) – senovės graikų bei romėnų istorijos laikotarpis, buvęs nuo 1250 m. pr. Kr. iki 476 m. (Vakarų Romos imperijos žlugimo). Antikos menas darė įtaką visos Europos menui.

- Antika sudaryta iš dviejų kultūrinių klodų, graikų ir romėnų, kurie ir formavo meną. Graikų kultūroje suformuojami visi antikos kanonai, vertinimo kriterijai, kurie vėliau įgijo vienokias ar kitokias teorijas.

- Antikos estetikos istoriją galima skirstyti į tris pakopas: archainę, klasikinę, helenistinę.

-
- Senovės graikų menas išaugo iš mitologijos, kuri turėjo nemaža bendrų bruožų su Rytų pasaulio mitų natūralizmu.
  - Senovės graikų mitai pasakoja apie sen. graikų dievų, pusdievių, didvyrių ir žmonių gyvenimą bei žygius. Iš mitų, kaip iš pasakų, sen. graikai mokėsi gyvenimo tiesų.

- Socialiai reikšmingą graikų civilizacijos raidos lūžį, kokybinį šuolį visuomenės evoliucijoje ženklino polio atsiradimas.

- Polis – ne tik miestas – valstybė, administracinio ir politinio visuomeninio gyvenimo struktūra, bet pirmiausia civilizacijos židinys, kokybiškai vienijantis gyventojus, suteikiantis jiems tam tikrą socialinių laisvių visumą ir sudarantis priešpriešą už civilizuoto graiko pasaulio ribų esančiam negraikiškam barbarų pasauliui

- Pirmosios graikų estetinės minties užuomazgos atsirado archainės epochos pabaigoje, po dorėnų genčių įsiveržimo į Graikiją (XII – VV a. pr. Kr.), pradėjus formuotis klasiinei visuomenei.

- Po Aleksandro Makedoniečio užkariavimų prasidėjo helenizmo epocha, kurios reikšmingiausias reiškinys buvo neoplatonizmas. (mistinio religinio pobūdžio filosofijos kryptis)

-
- Antikinėje estetikoje įsivyravusios grožio sampratos išėities tašku tampa kosmosas – regimas, girdimas ir jusliškai suvokiamas. Jis aiškinamas kaip tobulas, gyvas ir gražus žmogaus kūnas su visais jam būdingais atributais.

- Antikinės meno sampratos savitumas pirmiausia pasireiškia tuo, kad antikos, netgi klasikinės epochos mąstytojai aiškiai neskyrė meno nuo gamtos. Beveik visi jie meną traktuoja kaip gamtos pamėgdžiojimą, priešingai vėlesnių laikų mokymui apie aktyvią, produktyvią menininko kūrybinės fantazijos prigimtį.

- Būtis ir visas antikinei pasaulėjautai svarbus kosmoso pasaulis antikinėje estetikoje pirmiausia suvokiamas kaip harmonija, kuri laikoma svarbiausiu kosminės pasaulio sandaros principu. Iš čia kyla išskirtinė harmonijos kategorijos svarba antikinėje estetikoje. Harmonija dažniausiai aiškinama kaip tobuliausia grožio forma, kuriai, nepaisant sudėtinių jos komponentų įvairovės, būdingas vientisumas.

- Kosmoso tvarkos motyvas – būdingiausias antikos meno bruožas.

- Specifinis antikinės meno sampratos bruožas – vyraujantis utilitarinis požiūris į meną. (Utilitarus - naudingas, praktiškas, taikomas)

-
- Specifinis antikinės meno sampratos bruožas, iš esmės skiriantis ją nuo tradicinės Tolimųjų Rytų estetikos, pabrėžiančios meno autonomiją tikrovės atžvilgiu, jo sąlygiškumą ir simbolinę prigimtį, susijęs su realistiškumo ir daiktiškumo nuostata.

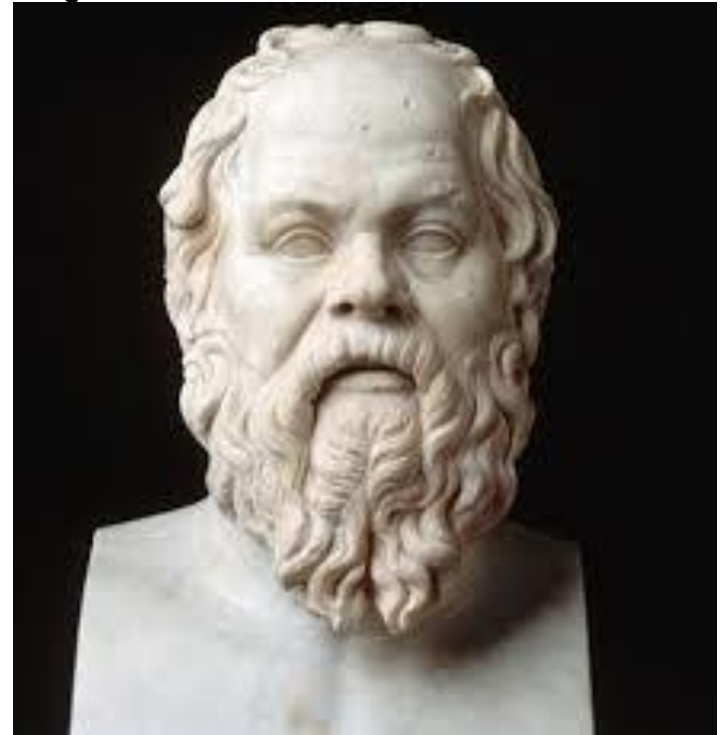
Mokymas apie harm-
oniją, gimstančią iš
priešybių kovos, su-
daro Heraklito
estetikos esmę.

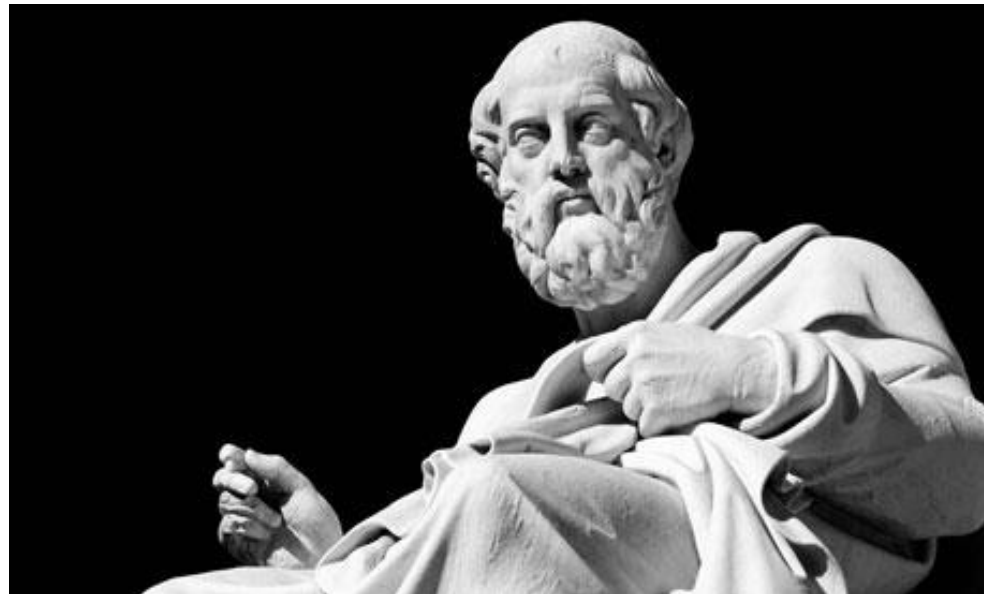
- Pagrindinė pitagoriečių estetinė kategorija yra harmonija, aiškinama kaip kiekybinė matematinė sistema ar ansamblis, apimantis skirtingų sudėtinių dalių visumą, kuriai būdinga santarvė.

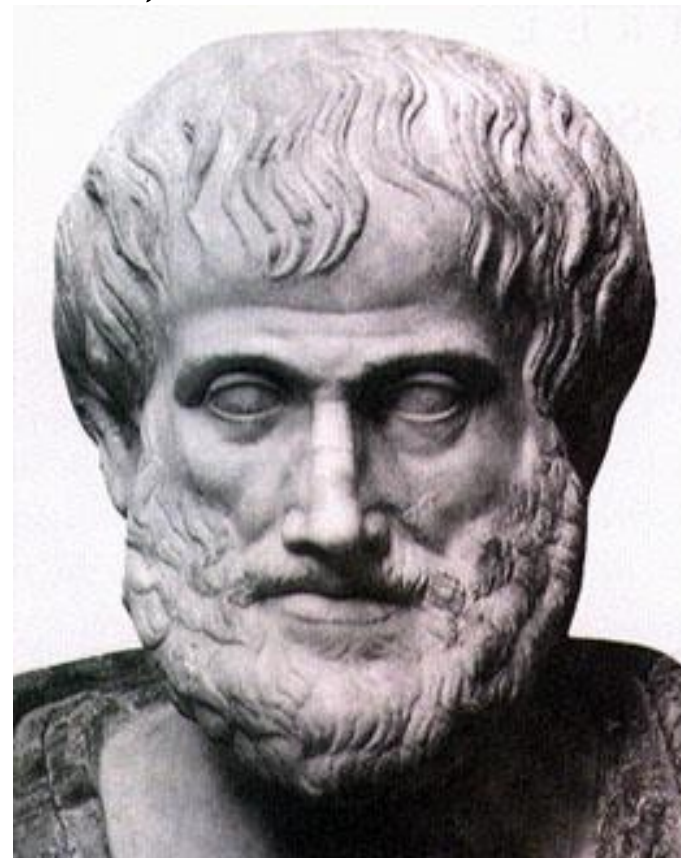
- Sokratas pirmasis antikinės estetikos istorijoje pasiekia tokio filosofinio abstrahavimosi lygmenį, kuriame empirinis gražių daiktų pasaulis atribojamas nuo grožio idėjos.

- Platono teigimu, tikrasis absoliutus grožis yra amžinas, jis nei gimsta, nei žūva, kadangi danguje esanti idėja nepavaldi žemiškiems kaitos ir irimo dėsniams.

- Aristotelis manė, jog valstybė turi remtis vientisa auklėjimo sistema, kurios pagrindinis tikslas – išplėtoti aukščiausias žmogaus dvasios galias, išugdyti valią ir protą.

Antikinė literatūra

- Senovės graikų ir romėnų literatūra VIII a. pr. m. e.–V a.
- Antikos literatūrai būdingi gyvenimo grožio, harmonijos ir tobulumo idealai, protėvių ir dievų darbų apdainavimas, dėmesys kūno ir daiktų estetikai. Didžiulę įtaką Antikos literatūrai darė mitologija: beveik visuose kūriniuose greta žmonių veikia dievai ir deivės, tos epochos žmonių supratimu, atsakingi už visas gyvenimo sritis.

- Antikos filosofai, skleidę „stichinio materializmo“ idėjas, padėjo išugdyti objektyvų, daiktišką, harmoningą požiūrį į pasaulį ir žmogų. Šios epochos rašytojai ir poetai suformavo pagrindinius epo, lyrikos ir dramos žanrus.

Antikos muzika

- Senovės Graikijoje neegzistavo muzikos kaip atskiro meno supratimas. Ji buvo susijusi su kitais menais – poezija, šokiu ir dramos vaidinimais. Sen. graikų žodis musikē (mūzų menas) reiškė kartu ir poeziją, ir muziką. Supratimas apie muzikos ir poezijos vienovę ėmė kisti apie III a. pr. Kr. Nuo tada šie menai tapo labiau savarankiški.

7 meno mūzos

- Mūzos – tai devynios seserys, menų ir mokslų deivės. Jos globojo įvairius Sen. Graikijos menus ir mokslus. Iliustracijoje pavaizduotos visos mūzos:

- Klėja – istorijos mokslo mūza,
- Talija – komedijos mūza,
- Terpsichorė – šokių mūza,
- Euterpė – lyrinės poezijos mūza,
- Polihimnija – himnų poezijos mūza,
- Kaliopė – epo ir mokslo mūza,
- Eratė – lyrinės poezijos mūza,
- Uranija – astronomijos mūza,
- Melpomenė – tragedijos mūza.

Su muzikos menu susijusios net kelios mūzos, nes garsų menas buvo neatsiejama dramos, poezijos ir šokio dalis.

Architektūra ir skulptūra

- Iš pradžių graikai šventoves statydavo medines, o kolonos būdavo paprasti ažuoliniai stulpai. V amžiuje prieš m.e. graikai statė mūrinius pastatus, dažnai iš marmuro. Mūrinės kolonos, kurios vienos šventovėse buvo masyvios, paprastai apdailintos, kitose – grakštesnės, labai išpuoštos viršuje, laikė dvišlaitį pastato stogą. Šventovių sienos būdavo išpuošiamos reljefais; frontonuose pastatydavo statulas.

Partenonas

- Partenonas, stovintis ant Akropolio kalno, virš Atėnų, buvo pastatytas dar penktame amžiuje pr. Kr. Šis architektūros stebuklas – deivės Atėnės šventykla.
- Statytas 17 metų.

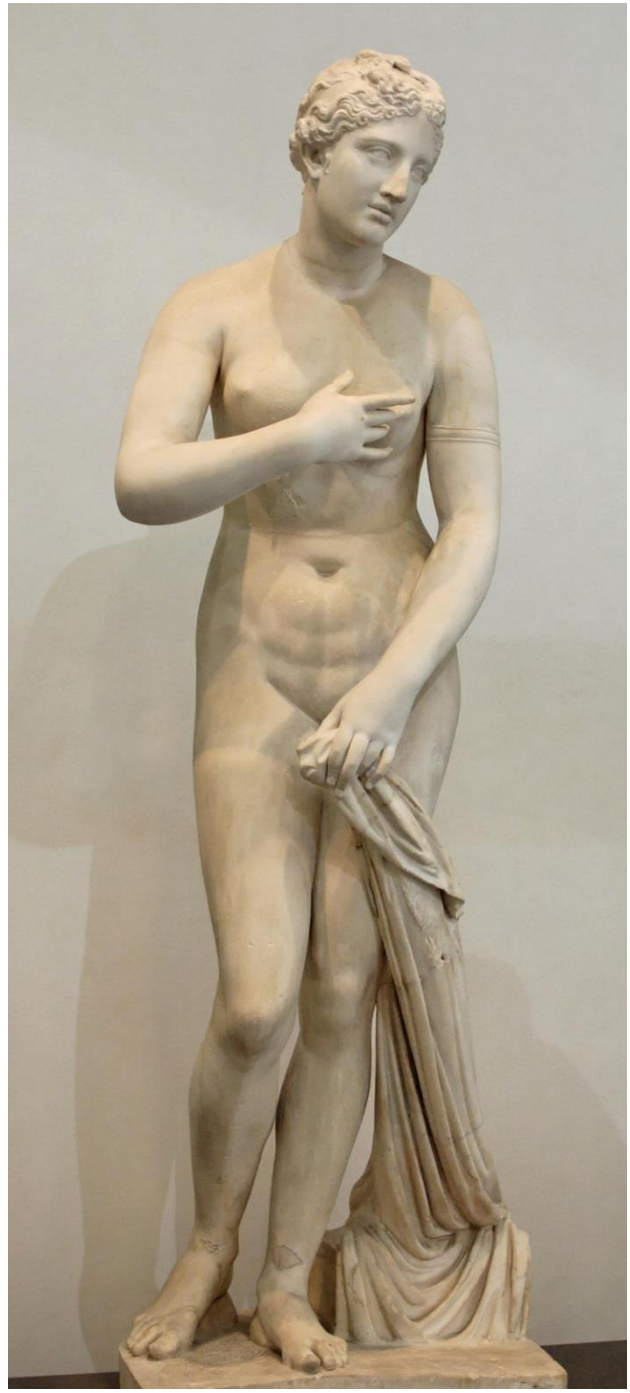

DFGallett

- Statant pastatą buvo taikomas aukso pjūvio principas, kuris, senovės graikų laikytas estetinio grožio principu. Partenonas buvo gražiausia dorėninė šventykla visoje Senovės Graikijoje ir priklauso ilgiausiai statytų objektų sąrašui todėl, kad net mažiausia Atėnės šventyklos detalė buvo ypač kruopščiai ir tiksliai išdirbta, nors nemažai tautų tuo laikmečiu dar gyveno urvuose.

- V amžiuje pr. m.e. graikai pasiekė nuostabaus meistriškumo skulptūroje. Jie labai vertino žmogaus kūno grožį, ir skulptoriai vaizdavo daugiausia nuogus žmones arba apsirengusius lengvais, kūno linijų neslepiančiais drabužiais.

- Įžymiausi V amžiaus pr.m.e. skulptoriai buvo Mironas ir Fidijas. Mirono statulos puikiai perteikė žmogaus kūno judesius. Žymiausia jo statula yra „Disko metikas“.

Fidijas vadovavo statybai Atėnų akropolyje.

Disko metiko skulptūra Britu muziejūje

Vaizduojamasis menas

- Antikos rašytojų kūrinuose galima rasti žinių apie tuometinės tapybos klestėjimą, bet iš šventyklų ir gyvenamųjų namų tapybos nieko neliko. Žinoma, kad tapyboje dailininkai stengėsi vaizduoti tobulą grožį.

-
- Pasakojama, kad vienas dailininkas tapydamas gražiąją Elena, pozuoti pakvietė penkias gražuoles, nes nei viena jam neatrodė esanti pakankamai tobula.

- Pasak senovės graikų mitų, Trojos karas kilo dėl pagrobtos gražiosios Elenos. Šios moters grožis dažnai apibūdinamas kaip didžiulė jėga, galinti iš vietos pajudinti tūkstančius laivų.

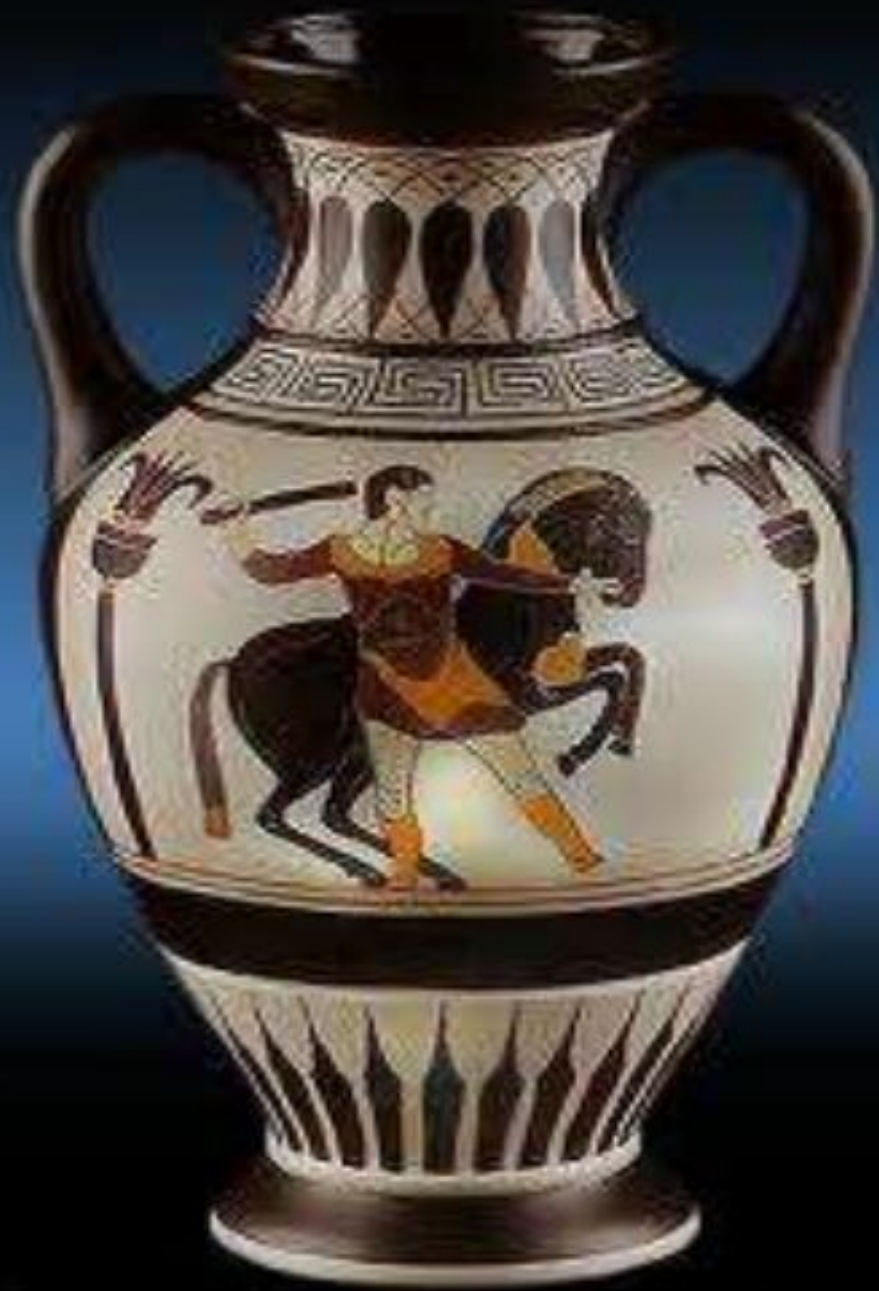
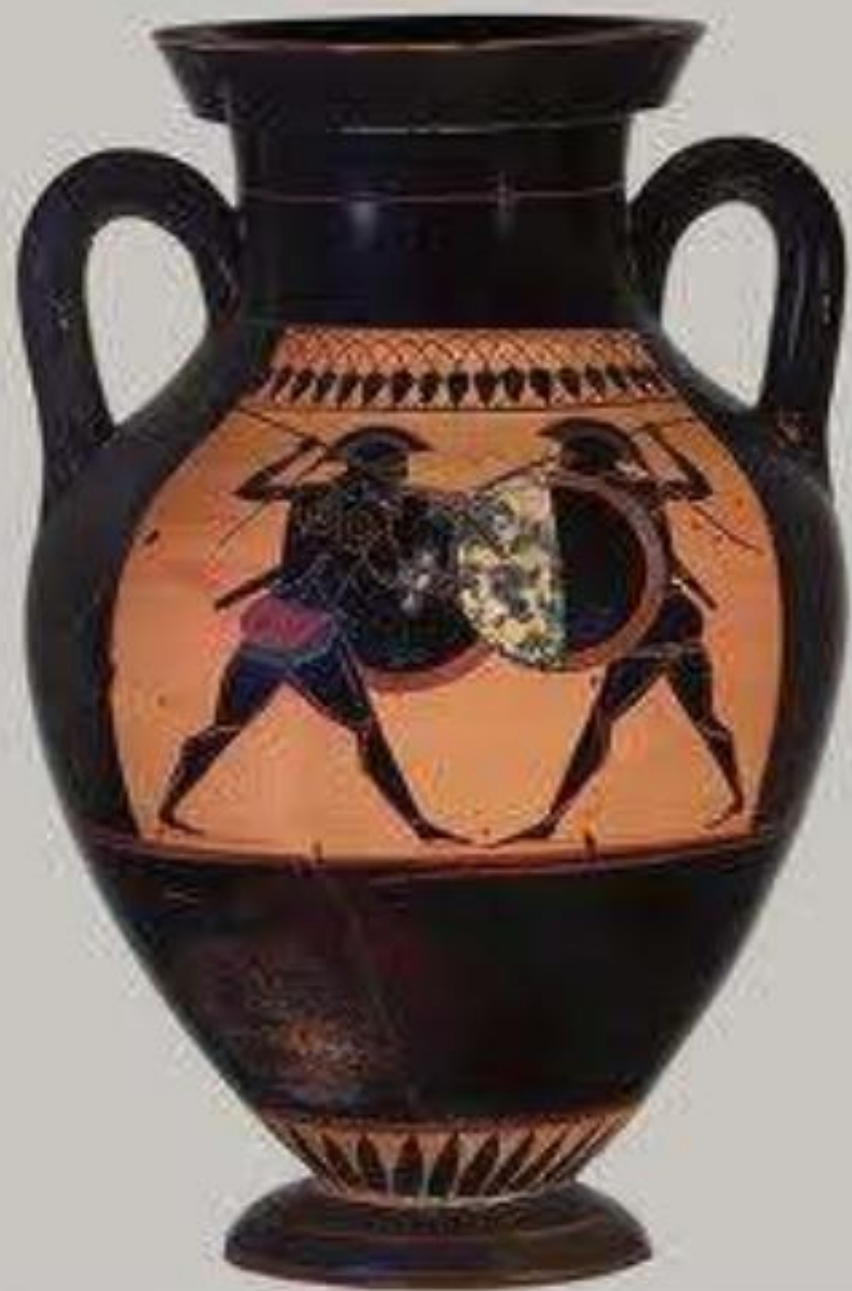

- Ypatingas vaidmuo graikų tapyboje tenka vazų puošybai.
- Vazų tapybai naudodavo Homero epo motyvus, įvairių švenčių, sporto žaidynių, karų, kuriuose veikė dievai ir deivės, siužetus.

Senovės graikijos vazos.

- Nuo senovės graikų dailės suklestėjimo mus skiria du su puse tūkstančio metų. Viskas pasaulyje nuo to laiko neatpažįstamai pasikeitė, bet antikinės dailės galia ir šlovė pasirodė amžina. Antika tebėra amžinoji dailininkų mokykla.